

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

HAFTALIK
EKONOMİ BÜLTENİ | 9 EKİM
2023

Ekonomide Son Gelişmeler

2 EKİM | 6 EKİM

- 3 ENFLASYON (TÜİK)
- 6 ENFLASYON (İTO)
- 8 İSO TÜRKİYE İMALAT PMI
- 9 TÜRKİYE SEKTÖREL PMI
- 10 SAMEKS
- 11 GEM: KÜRESEL GİRİŞİMCİLİK RAPORU
- 14 UNCTAD: TİCARET VE KALKINMA RAPORU
- 16 IMF: KÜRESEL İSTİKRAR RAPORU

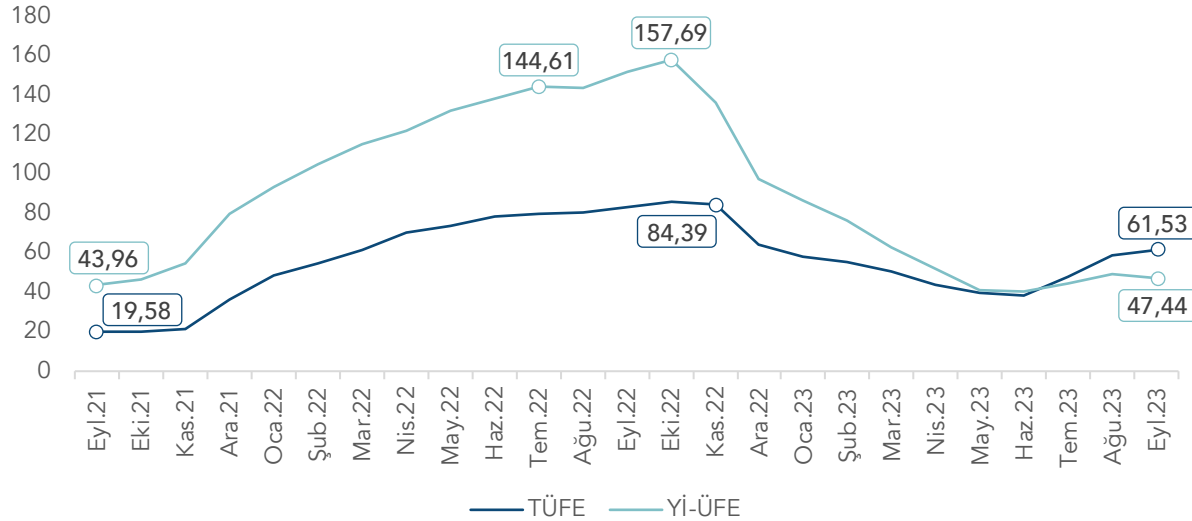
Enflasyon (TÜİK)

“TÜFE’de Yıllık %61,53 Artış”

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Eylül ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %61,53 oranında artış gösterdi. Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ise bir önceki aya göre %3,4, bir önceki yılın aynı ayına göre %47,44 oranında arttı.

Küresel ekonomide petrol ve doğal gaz fiyatlarının yükselme eğiliminin devam etmesi tüm mal ve hizmet grupları için baskı yaratmaktadır. İçeride ise sonbahar ile birlikte gıda fiyatlarında (özellikle sebze ve meyve) artışların yaşanması enflasyon üzerinde sezonluk baskı oluşturmaktadır. Okulların açılması eğitim harcamalarını tetikleyerek enflasyon üzerinde yukarı yönlü baskıya neden olmaktadır.

TÜFE ve Yİ-ÜFE Yıllık Değişim Oranları

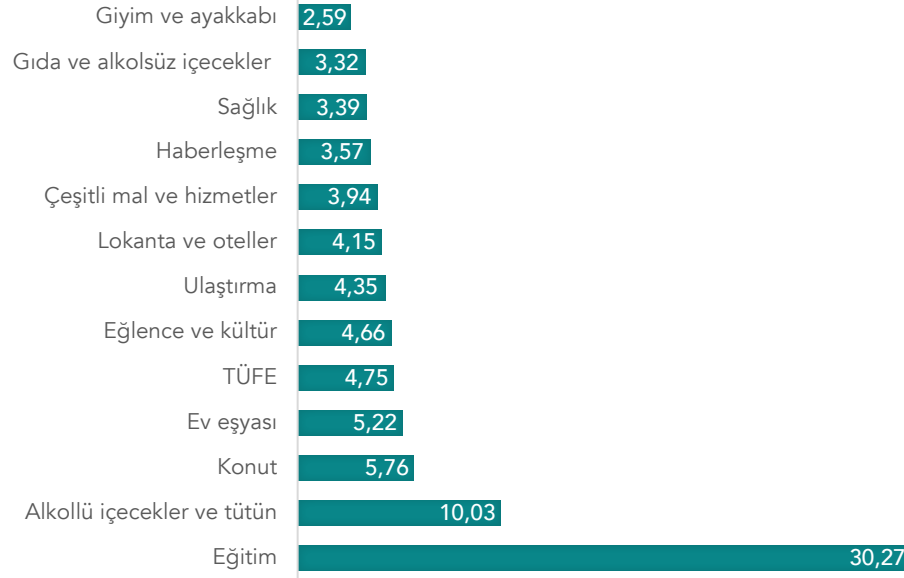
Kaynak: TÜİK

Enflasyon (TÜİK)

“Eğitim Harcamalarında Aylık %30,27’lik Artış”

Ana harcama grupları itibarıyla Eylül ayında bir önceki aya göre en az artış gösteren grup %2,59 ile giyim ve ayakkabı; en fazla artış gösteren ana grup ise %30,27 ile eğitim oldu. Bu durum okulların açılması ile ilişkilendirilmektedir.

TÜFE Ana Harcama Gruplarına Göre Aylık Değişimler (%), Eylül 2023

Kaynak: TÜİK

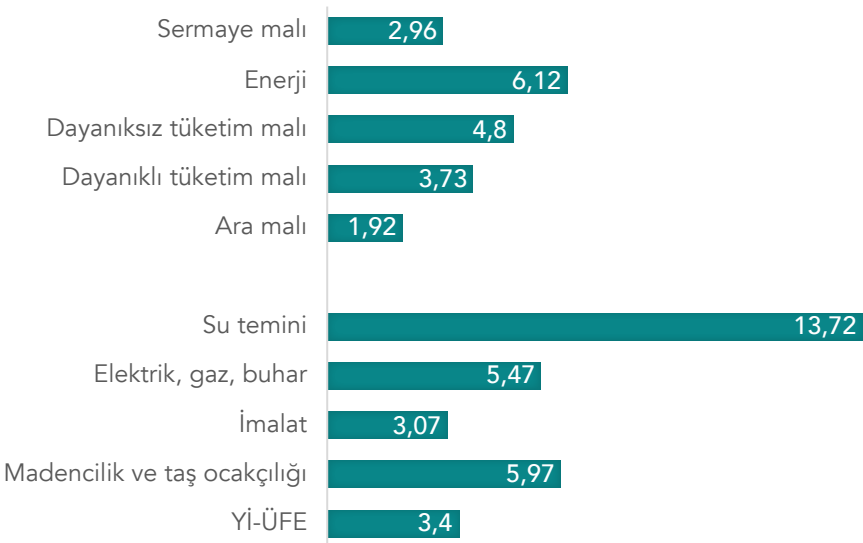
Enflasyon (TÜİK)

“Su Temini Fiyatlarında 13,72’lik Artış”

Sanayinin dört sektörü incelendiğinde, madencilik ve taş ocakçılığında %5,97; imalatla %3,07; elektrik, gaz, buhar üretim ve dağıtımında %5,47 ve su temininde %13,72 oranında artış olduğu görülmektedir.

Ana sanayi gruplarının aylık değişimleri ise enerji fiyatlarında %6,12; dayanıksız tüketim mallarında %4,8 oranında artış olarak gerçekleşti.

Yİ-ÜFE Aylık Değişim Oranları (%), Eylül 2023

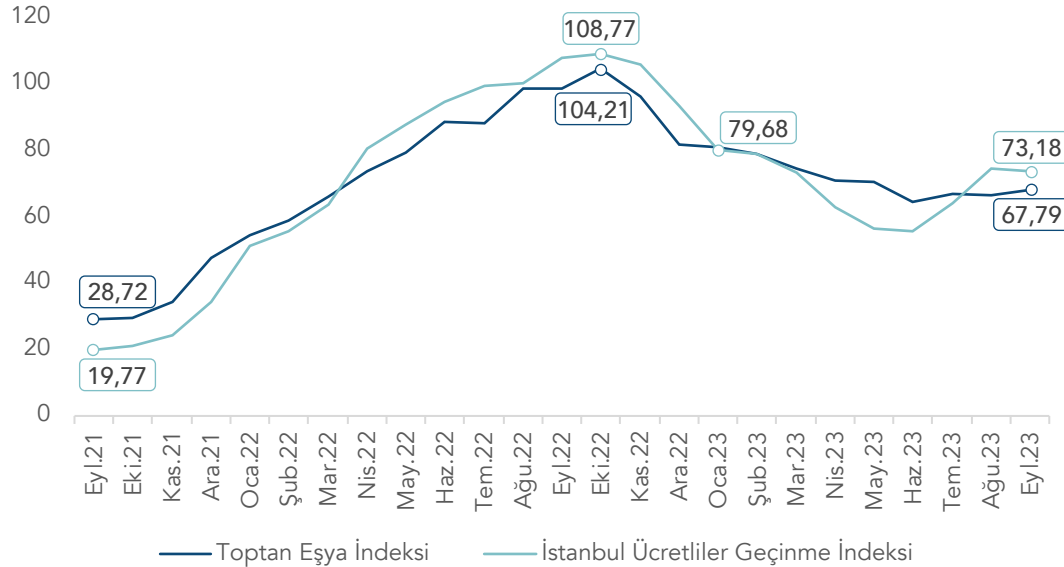

Enflasyon (İTO)

“İstanbul Ücretliler Geçinme İndeksinde Yıllık %73,18 Artış”

Perakende fiyatları yansıtan İstanbul Ücretliler Geçinme İndeksi, Eylül ayında bir önceki aya göre %5,46; bir önceki yılın aynı ayına göre %73,18 oranında arttı. Toptan fiyat hareketlerini yansıtan Toptan Eşya Fiyatları İndeksinde ise bir önceki aya göre %3,14; bir önceki yılın aynı ayına göre %67,79 oranında artış gerçekleşti.

İstanbul Ücretliler Geçinme ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi

Kaynak: İTO

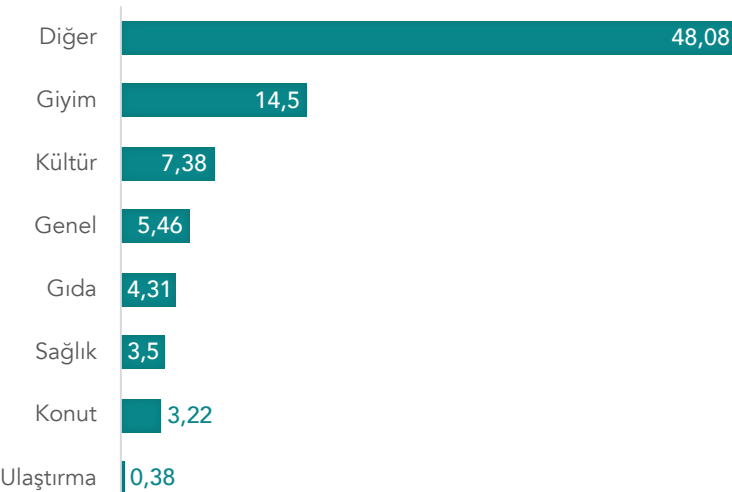
Enflasyon (İTO)

“İstanbul Ücretliler Geçinme İndeksinde Aylık %5,46 Artış”

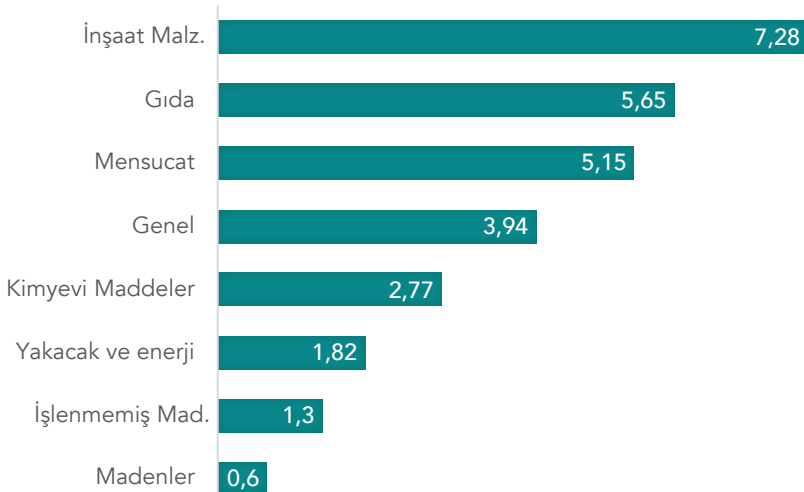
İstanbul Ücretliler Geçinme İndeksi gruplar itibarıyla aylık değişim oranları incelendiğinde, diğer harcamalarda %48,08; giyim harcamalarında %14,5 ve kültür harcamalarında %7,38 oranında artış görülmüştür.

Toptan Eşya Fiyatları İndeksinde ise bir önceki ata göre; inşaat malzemeleri grubunda %7,28; gıda malzemelerinde %5,65 ve mensucat grubunda %5,15’lik oranlarında artış kaydedilmiştir.

Eylül Ayında Gruplar İtibarıyla Aylık Değişim Oranları

İstanbul Ücretliler Geçinme İndeksi

Toptan Eşya Fiyatları İndeksi

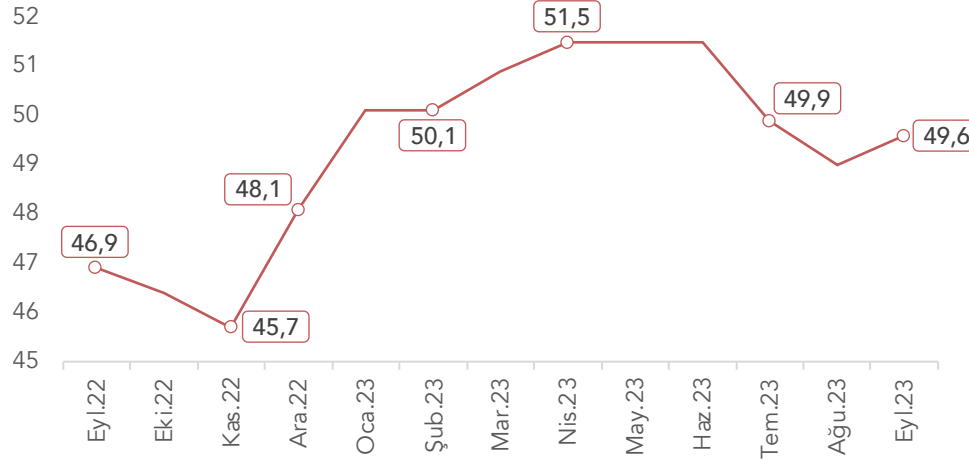
İSO Türkiye İmalat PMI

“Türkiye İmalat PMI Değerinde Son Üç Aydaki Düşüşün Ardından İlimli Düzeyde Artış Gerçekleşti”

İSO İmalat PMI Ağustos ayında 49 iken Eylül ayında 49,6'ya yükselerek imalat sektörünün performansında ılımlı düzeyde bir yavaşlamaya işaret etti. Öte yandan, hem girdi maliyetleri hem de nihai ürün fiyatları enflasyonunda keskin bir şekilde azalış görüldü. Firmalar yeni siparişlerdeki zayıflık nedeniyle satın alma faaliyetlerini ve girdi stoklarını Ağustos ayına göre daha ılımlı düzeyde azaltmaya devam etti. Üretimin ivme kaybettiği firmalar bu durumu genellikle zayıf piyasa koşullarına ve yeni siparişlerdeki azalmaya bağlarken bazı firmalar ise ay içerisinde talebin dirençli kaldığını belirtti.

Bazı firmalar ek personel ihtiyacı olduğunu belirtirken diğerleri yeni siparişlerdeki yavaşlamaya bağlı olarak istihdam düzeylerini azalttı. İmalatçılar 2023 yılının genelinde olduğu gibi Eylül ayında da girdi satın alımlarında teslimat gecikmeleriyle karşı karşıya kaldı. Anket katılımcılarına göre tedarikçilerin performanslarındaki bozulma, yüksek nakliye maliyetleri ve mal ithalatındaki zorluklardan kaynaklanıyor.

Türkiye İmalat PMI

Kaynak: İSO

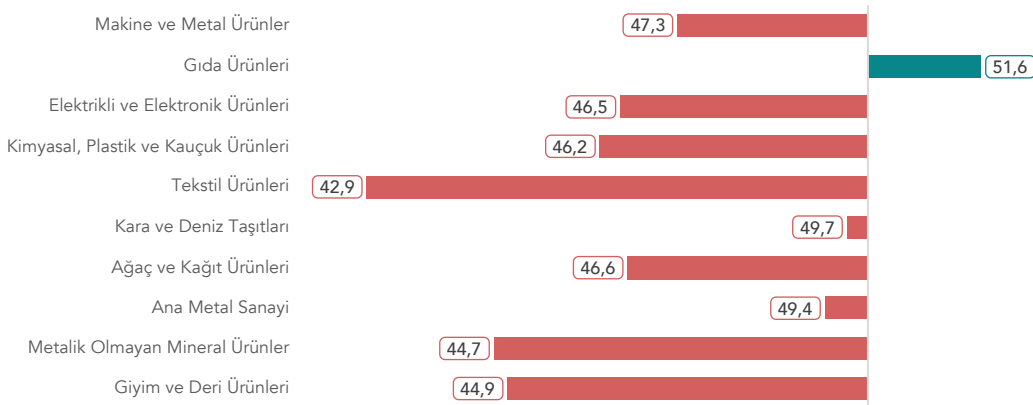
Türkiye Sektörel PMI

“Enflasyon Oranları Tüm Sektörlerde Gerileme Gösterdi”

Türkiye Sektörel PMI raporu üçüncü çeyrek sonu itibariyle yeni sipariş alma konusunda genel olarak yaşanan zorluklar nedeniyle üretimin neredeyse tüm sektörlerde daraldığına işaret etti. Anket kapsamında takip edilen on sektör içerisinde yalnızca gıda ürünlerinde üretim artışı görüldü. Üretimdeki en sert yavaşlama, geçen yılın Kasım ayından bu yana en yüksek oranlı düşüş tekstil sektöründe yaşandı. Üretimdeki ivme kayıplarında belirleyici etken firmaların yeni sipariş alma konusunda yaşadığı zorluklar oldu. Girdi maliyetleri enflasyonu sektörler genelinde keskin bir yavaşlama sergiledi. En düşük oranlı artış ana metallerde gerçekleşirken en yüksek enflasyon metalik olmayan mineral ürünlerde kaydedildi.

Gıda ürünleri, ağaç ve kağıt ürünleri ile kara ve deniz taşıtları istihdamını artıran sektörler arasında yer alırken en keskin düşüş giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi. Kimya, plastik ve kauçuk firmalarında yeni ihracat siparişlerinin yeniden büyümeye geçmesine rağmen toplam yeni siparişler üst üste dördüncü ay düşüş gösterdi. Metalik olmayan mineral ürünler sektöründe girdi maliyetleri enflasyonu genel tabloyla uyumlu bir şekilde yavaşlamasına rağmen yüksek seyretti. Ana metal sektöründe yeni siparişler üç aylık yavaşlamanın ardından yeniden artışa geçti. Elektrikli ve elektronik ürünler sektörünün faaliyet koşulları son yedi ayda ilk kez yavaşladı.

Türkiye Sektörel PMI Anketi, Eylül 2023

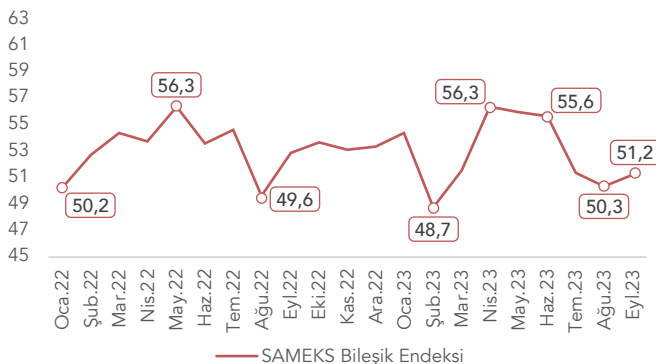
SAMEKS

“SAMEKS’te 1 Puan Artış Gerçekleşti”

SAMEKS Bileşik Endeksi Eylül ayında bir önceki aya göre 1,0 puan artış kaydederek 51,2 değerini aldı ve iktisadi faaliyetteki canlılık için eşik değer kabul edilen 50 seviyesinin üzerinde kalmayı başardı. Sanayi sektörü endeksi 7,0 puanlık yüksek artış ile 53,6 değerini alırken; hizmet sektörü endeksi ise önceki aya göre 1,6 puanlık düşüş yaşayarak 50,1 seviyesine geriledi.

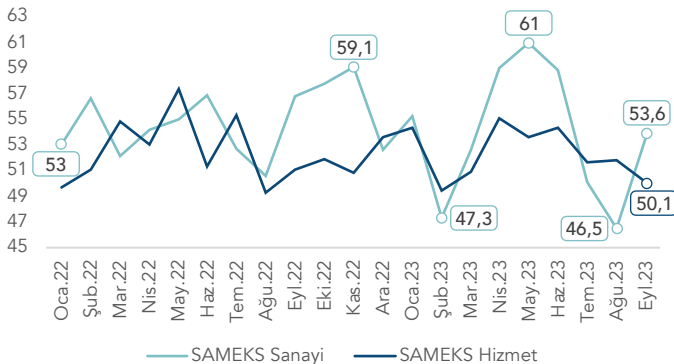
SAMEKS Sanayi Endeksi Ağustos ayında yaşanan daralmanın ardından yeniden artışa geçerek, Eylül ayında ekonomik aktivitenin canlılığına yönelik olumlu görünümü işaret etti. Öte yandan, SAMEKS Hizmet Sektörü Endeksi, son 7 aylık döneme ait en düşük değerini kaydederek bileşik endekste artışın sınırlı kalmasına neden oldu. Söz konusu gelişmeler sonucunda, SAMEKS Bileşik Endeksi üçüncü çeyrekte artış hızı ivme kaybetse de ekonomik büyümenin devam ettiği sinyalini verdi.

SAMEKS Bileşik Endeksi

SAMEKS verileri aracılığıyla iktisadi faaliyet içerisinde; satış, iş hacmi, istihdam, tedarik süresi, stoklar ve fiyatlama gibi değişkenleri takip edebilmek mümkündür.

SAMEKS Sanayi ve Hizmet Endeksleri

GEM: Küresel Girişimcilik Raporu

“GEM, Yeni Normale Uyum Sağlamada Girişimciliğin Küresel Görünümünü Değerlendirdi ”

Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM), 2022-2023 yılına ilişkin olarak girişimciliğin küresel görünümünü değerlendiren bir rapor yayımladı. Rapor, 2022 yılına ait 170.000'den fazla kişiye ilişkin görüş ve deneyimlere yer veriyor.

Ekonomik kalkınmanın temel katalizörlerinden biri olan girişimcilik faaliyetinin ekonomik toparlanmanın önemli bir itici gücü olduğunun altının çiziliyor. Rapor boyunca, girişimcilik faaliyetinin istihdam ve gelir oluşturmak dışında yapısal değişimi hızlandırdığına ve gündelik hayatı daha iyi hale getirme özelliklerine yer verilerek girişimciliğin önemine sık sık vurgu yapılıyor. Son yıllarda girişimcilerin yaşadığı, Covid-19 salgını, Rusya-Ukrayna Savaşı ve buna bağlı tedarik zinciri sorunları gibi birçok küresel meselenin ve artan enerji maliyetleri gibi yakın tarihli şokların etkilerinin altı çiziliyor. Karşılaşılan zorluklara karşı girişimcileri özellikle kriz dönemlerinde teşvik etmeye yönelik ulusal çerçevelerin dikkatle tanımlanmasının ve ölçülmesinin gerekliliği, raporda vurgulanan noktalar olarak karşımıza çıkıyor.

Girişimcilik; istihdam ve gelir getirir, fikirleri yeni mal ve hizmetlere dönüştürür, yapısal değişimi hızlandırır ve yaşamları iyileştirir.

GEM: Küresel Girişimcilik Raporu

Raporda öne çıkan diğer başlıklar ise şöyle:

- COVID-19 salgınının yol açtığı sorunlar sona eriyor gibi görünse de ekonomik etkileri hala dünya genelinde hissediliyor ve hane halkı gelirleri azalmaya devam ediyor.
- Başarısızlık korkusu, tüm gelir gruplarından pek çok ekonomide iş kurma konusunda ciddi bir kısıtlama olarak karşımıza çıkıyor. Yeni iş kurmadaki başarısızlık risklerinin ve algılanan maliyetlerin azaltılması—örneğin iflas düzenlemelerinde değişiklik yapılması veya girişimcilik başarılarının ve rol modellerinin daha iyi tanıtılması—özellikle kadınlar için yeni iş kurma oranlarının artırılmasında olumlu bir etki oluşturabilir.
- COVID-19 salgınının dünya genelinde girişimcilik algıları üzerindeki etkisi, bazı sezgisel bulgularla birlikte oldukça çeşitlilik gösteriyor. 2022'de iş kurmak için iyi yerel fırsatlar gören yetişkinlerin yüzdesinde önemli düşüşler gözlemleniyor.
- 2022 yılında en yüksek erken aşama girişimcilik faaliyeti seviyelerine Latin Amerika ve Karayipler bölgelerinde ulaşıldı.
- Erken aşama girişimcilik faaliyeti düzeyi ile BM İnsani Gelişme Endeksi (HDI) ile ölçülen insan sermayesi gelişimi arasında negatif bir ilişki bulunduğu belirtiliyor.

GEM: Küresel Girişimcilik Raporu

- Yeni iş kuranların istihdam yaratma beklentileri salgın sırasında bir miktar azalmış görünüyor.
- 2022'de erkeklerin yeni bir iş kurma olasılığı kadınlara göre daha yüksek
- Gençlerin yeni iş kurma olasılığı hala yaşlılara göre daha yüksek
- En düşük işten çıkış oranları Avrupa'da, en yüksek işten çıkış oranları ise Latin ve Kuzey Amerika ile Körfez Bölgesi Ülkelerinde
- Salgın kaynaklı işten çıkışların oranındaki hızla düşüşle birlikte salgının neden olduğu doğrudan ekonomik zorlukların bir kısmı sona ermiş görünüyor.
- Yüksek gelir girişimcilik için yardımcı bir faktör olmakla birlikte, tek başına yüksek kaliteli bir girişimcilik ortamını garanti etmiyor. Rapora göre iş kurmak için en iyi beş ekonomi; Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Tayvan, Hindistan ve Hollanda olarak karşımıza çıkıyor.

GEM 2022 Ulusal Girişimcilik Bağlamı Endeksine Göre İş Kurmak İçin En İyi Beş Ekonomi

Kaynak: Global Entrepreneurship Monitor 2022/2023 Global Report

UNCTAD: Ticaret ve Kalkınma Raporu

“Küresel Ekonomideki Belirsizlikler Sürüyor”

UNCTAD Ticaret ve Kalkınma Raporu 2023'e göre küresel ekonomi durgunluk işaretleri gösteriyor. Çoğu bölge geçen yıla kıyasla daha yavaş bir büyüme yaşarken yalnızca birkaç ülke bu eğilimin tersine bir görünüm gösteriyor. Bu durum, farklılaşan büyüme yollarının, artan eşitsizliklerin, piyasa yoğunlaşmasının ve artan borç yüklerinin geleceğe gölge düşürdüğü kritik bir dönemece yol açtı. Rapor, kayıp bir on yılı daha önlemek için, önde gelen merkez bankalarının eylemlerinin yanı sıra, COVID-19 krizi sırasında ortaya çıkan ve vaat edilen kurumsal reformların uygulanması da dahil olmak üzere politika yönünde bir değişiklik yapılması ihtiyacını vurguluyor.

Rapor, küresel ekonomiyi yeniden canlandırmak için mali, parasal ve arz yönlü önlemleri birleştiren dengeli bir politika bileşiminin benimsenmesini öneriyor. Bu yaklaşım, finansal istikrarı sağlamayı, üretken yatırımları teşvik etmeyi ve daha iyi iş fırsatları yaratmayı amaçlamaktadır.

ABD'nin beklenenden daha yavaş bir toparlanma yaşadığı ve Avrupa'nın resesyon riskiyle karşı karşıya olduğu, dengesiz küresel ekonomik toparlanmanın altını çiziliyor. Aynı zamanda birçok gelişmekte olan ülkenin boğuştuğu borç yüküne de değinilerek daha şeffaf ve düzenlenmiş piyasaların gerekliliği vurgulanıyor.

Son olarak raporda, UNCTAD'ın küresel bir gıda güvenliği krizini önlemeye yönelik tavsiyeleri ayrıntılarıyla ele alınıyor. Tarımsal tampon stoklarının önleyici bir tedbir olarak stratejik kullanımını önerilirken, küresel finans ve ticaret mimarisi çerçevesinde, özellikle gıda alanında emtia ticaretini düzenlemeye yönelik sistematik bir yaklaşım savunuluyor.

UNCTAD'dan çağrı

1. Küresel mali krizin ardından on yıllık büyüme kaybına yol açan kemer sıkma tedbirlerinin küresel olarak terk edilmesi
2. Avrupalı politika yapıcılar, talebe dayalı büyümeyi artırmak için kemer sıkma politikalarına ilişkin tutumlarını yumuşatmaları
3. Tüm ülkelerin, kapsamlı sosyal korumaya yönelik somut taahhütlerle eşitsizliğin azaltılması ve reel ücretlerin artırılmasına yönelik politikalara öncelik vermesi
4. Sosyal koruma, yatırım ve istihdam yaratmaya yönelik politika alanını daraltan küresel finansal akışların istikrarsızlaştırıcı etkilerine karşı koymak için sermaye hesabı yönetiminin güçlendirilmesi

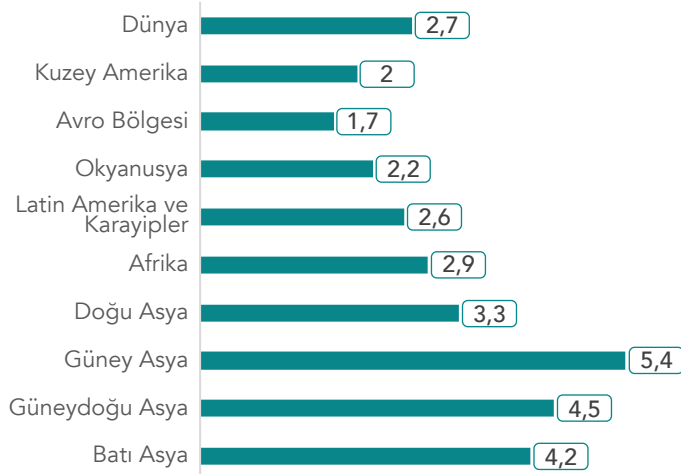
UNCTAD: Ticaret ve Kalkınma Raporu

“Türkiye İle İlgili Büyüme Beklentisi Yükseltildi”

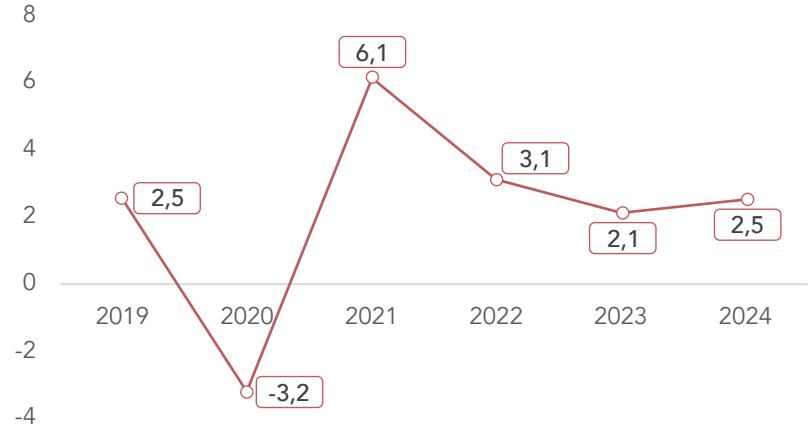
Ülkelerin ekonomik tahminlerine de yer verilen raporda, Türkiye ekonomisinin 2023 yılı büyüme beklentisi yüzde 2,6'dan yüzde 3,7'ye yükseltildi. Türkiye'nin gelecek yıl da yüzde 1,9 büyüyeceği öngörüldü.

Raporda, ABD ekonomisinin bu yıla ilişkin büyüme tahmini de yüzde 0,9'dan yüzde 2'ye revize edildi. Büyüme tahmini Avrupa Birliği için yüzde 0,4'e ve Çin için yüzde 4,6'ya düşürülen raporda, Almanya'nın da bu yıl yüzde 0,6 küçüleceği tahmin edildi.

Bölgelere Göre Ortalama Yıllık Reel GSYİH Büyüme Oranları,
Yüzde Değişim, 2022-2024 Ortalaması

Küresel GSYH Yıllık Yüzde Değişimi, 2019-2024

IMF: Küresel Finansal İstikrar Raporu

“Gelişmekte Olan Ülkeler İklim Finansmanına Daha Fazla Finansman Ayırmalı ”

Mevcut sera gazı emisyonlarının yaklaşık üçte ikisinden sorumlu olan gelişmekte olan ülke ekonomilerinin çoğu 2050 yılına kadar net sıfır emisyona geçiş sağlama taahhüdünde bulundu. Uluslararası Enerji Ajansı'na göre bu iddialı hedefe ulaşmak için 2030 yılına kadar yılda yaklaşık 2 trilyon dolara ihtiyaç var. Bu finansman ihtiyacının ne derece büyük olduğunu anlamak için, gelecek yedi yıl içinde planlanan iklim yatırımları toplam tutarının 400 milyar dolar olduğundan yola çıkabiliriz.

Bununla birlikte yapılan analizlere göre ilerleyen yıllarda kamu yatırımlarındaki büyüme sınırlı kalabilir. Dolayısıyla özel sektörün iklim yatırımlarını finanse etmesi özellikle gelişmekte olan ekonomiler için büyük önem taşıyor. IMF'nin yayınlamış olduğu Küresel Finansal İstikrar Raporu ise özel sektörün gerekli yatırımların %80'ini sağlaması gerektiğine, Çin hariç tutulduğunda ise bu oranın %90'a ulaştığına dikkat çekiyor.

IMF: Küresel Finansal İstikrar Raporu

Gelişmekte olan ülkelerin finansman oluşturunken karşılaştığı problemler:

- Gelişmekte olan ülkelerin çoğu kurulumu nispeten yeni olan enerji santrallerini (termik santral) kullanırken; bunları kullanımdan kaldırmak veya yeniden kullanıma açmak büyük miktarda hem özel hem de kamu sektörü yatırımı gerektirmektedir.
- Bazı ülkelerin kömüre bağımlılıkları yüksek seviyelerdedir. Bu da alternatif enerji kaynaklarına geçişte yüksek finansman ihtiyacı doğurmaktadır.
- Yapılan değerlendirmelerde çoğu büyük bankanın iklim politikaları ve taahhütleri, emisyon azaltımı politikaları ile halen uyumlu değildir.
- Birçok fon çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim faktörlerini (ESG) temel olarak yatırım kararı vermektedir. Ancak IMF tarafından yapılan araştırmada bu fonların birçoğunun iklim sorunlarına odaklanmadığı görülmektedir.
- Kredi derecelendirme kurumları ise düşük-orta gelirli ve düşük gelirli ülkeleri değerlendirirken bu ülkelerin düşük karbona geçiş süreçlerine yönelik değerlendirmede yetersiz kalmakta ve iyi performans gösteren/gösterebilecek çevre ve iklim politikalarını ödüllendirmemektedir.

Ekonomilerin finansman sağlaması için politika önerileri:

- Karbon fiyatlandırmasının geniş ölçekte uygulanması
- Makroekonomik temellerin güçlendirilmesi, sermaye piyasalarının derinleştirilmesi ve yönetimi iyileştirmeyi amaçlayan yapısal politikaların geliştirilmesi
- Yatırımcıların kararlarını verebilmelerini sağlayacak iklim/çevre ile ilgili verilere kolaylıkla erişebilmesi
- Kömürden elektrik üretiminin kontrollü bir şekilde durdurulması için karma finans ve menkul kıymetleştirme gibi yenilikçi finansman çözümlerinin getirilmesi

iTOSAM

İSTANBUL TİCARET ODASI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tasarım ve Hazırlık | Stratejik Araştırmalar Merkezi

itokurumsal

www.ito.org.tr